

ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՎՈՂ ՈՒ ՍՈՒ ՑԶԻ ՅԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ՅԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԹԵՄԱՆ՝ Յետադարձ կապի ազդեցությունը սովորողի առաջադիմության զարգացման վրա մաթեմատիկայում

ՅԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍՈՒԳԻՋ՝ Սիրարփի Տոնոյան

անուկ, ազգանուկ

Արմավիրի "Տիգրան Մեծ" ռազմամարզական վարժարան
դպրոց

Մենթոր ուսուցիչ՝ Լյուբա Յարապետյան

անուկ, ազգանուկ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԱԽԱԲԱՆ	3
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԿՆԱՐԿ	5
ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏ	10
ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԸՆԹԱՑՔ	12
ԱՄՓՈՓՈՒՄ	17
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ	19
ՀԱՎԵԼ ՎԱԾ	20

Նախաբան

Արդյունավետ հետադարձ
կապն ավելի կարևոր է, քան
ուսուցումը: Բիլ Գեյթս

Հետադարձ կապն ուսման և հաջողության վրա ունի հզոր ազդեցություն, այդ ազդեցությունը կարող է լինել կամ դրական, կամ բացասական: Այն հիմնական ազդեցություն ունեցող գործոններից մեկն է, սակայն դրատեսակը և կիրառման ձևերը կարող են տարբեր արդյունավետության հասցնել: Հետադարձ կապը կարող է արդյունավետ լինել դասարանում:

Բանալի բառեր: Հետադարձ կապ, գնահատում, աշակերտի և ուսուցչի կրթություն:

Հետադարձ կապի կարևորությունը այն է, որ ուսուցիչը կամ ծնողը կարող են ուղղորդող տեղեկություն տալ, հասակակիցը կարող է այլ ընտրանքային ռազմավարություն առաջարկել, գիրքը գաղափարները պարզաբանող տեղեկություն է տալիս, ծնողը կարող է խրախուսել, իսկ աշակերտը կարող է փնտրել պատասխանը՝ գնահատել ու դրա ճշգրտությունը: Հետևաբար հետադարձ կապը կատարածի հետևանքն է:

Հետադարձ կապի արդյունավետությունը կայանում է նրանում, որ անդրադառնալով աշակերտների ձեռքբերումների վրա ունեցած ուսուցման սովորական ազդեցություններին, դրանք համեմատելով հետադարձ կապին վերաբերող փաստերի հետ:

Հետադարձ կապն ուսուցման և ուսումնառության գործընթացում սովորողների և ուսուցչի կատարած որոշակի քայլերի և գործողությունների փոխադարձ համարժեք արձագանքն է: Ուսուցչի՝ ուսուցման մեջ հետադարձ կապն օգտագործելու կարողությունը ամենակարևոր կետերից է: Հետևաբար, մանկավարժական գործունեության զարգացման ներկա փուլում ուսուցիչները պետք է տիրապետեն հետադարձ կապ ստանալու տարբեր մեթոդների՝ արդյունավետ

Ուսումնական գործունեությունն ապահովելու համար:
Ուսումնական գործընթացում հետադարձ կապը բուն
Ուսումնական գործընթացի վիճակի և դրամասնակիցների մասին
տեղեկատվության ստացման գործընթացն է:

Այսպիսով, հետադարձ կապի նպատակը սովորողի առկա
մակարդակը
ակնկալվող վերջնարդյունքին մոտեցնելն է:

Հետազոտության խնդիրներն են.

1. Օգտագործելով այս տեղեկությունը
ախտորոշել ուսումնական գործընթացը, գնահատել
արդյունքները, հարմարեցնել
ուսուցչի գործողությունները, մեթոդներն ու
առաջադրանքները՝ հաշվի առնելով յուրաքանչյուր
աշակերտի և ամբողջ դասարանի անհատական
ծեռքբերումները:
2. Կարողանալ գնահատել դասի ընթացքում
ուսուցչի/աշակերտի գործունեությունը, խմբում
սովորողի ակտիվությունը կամ դասի նոր ձևի, նոր
տեսակի հարցման, նոր կառուցվածքային
օգտագործման արդյունավետությունը:
3. Ուսումնասիրել հոգեբանական, մանկավարժական,
մեթոդական գրականությունն հետազոտության խնդրի
շուրջ:

Հետադարձ կապի մշտական առկայությունը շահագրգռում է
աշակերտին դիմել թերացումները շտկող և իմացական
մակարդակը բարձրացնող գործողություններին հանգել ու
օբյեկտիվ ինքնագնահատականի:

Գրականության ակնարկ

Կրթության մեծ նպատակը ոչ միայն գիտելիքն է,
Այլ ամենից առաջ գործողությանը
Ն.Բ.Մայրոն

Չետադարձ կապապահովելիս ուսուցիչը պետք է սովորողին ուղղի քաջալերող խոսք, հուշումներ, ստուգող, բաց և փակ հարցեր, որոնք կօգնեն նրան հասկանալ իր ուժեղ կողմերը, բացահայտել բացթողումները և բարելավել ուսումնառության արդյունքը: Սա նշանակում է, որ հետադարձ կապի համար ընտրված գնահատման միջոցներն ու հնարները պետք է բխեն սովորողին միայն առաջ մղելու, իր ձեռքբերումները խորացնելու, թերացումներն արագ վերացնելու և արդյունքները բարելավելու նպատակից:

Չետադարձ կապը ինուժմ է երկու տեսակի՝ արտաքին և ներքին:

Արտաքին հետադարձ կապն ապահովում է ուսուցիչ - սովորող, սովորող - ուսուցիչ կամ սովորող - սովորող կապերը: Ուսուցիչն ու սովորողները միմյանց կատարած գործողությունների վերաբերյալ իրականացնում են համապատասխան վերլուծություններ՝ փոխադարձ արարանդրադառնալով աշխատանքում եղած ձեռքբերումներին և թերություններին:

Ներքին հետադարձ կապն ուսուցչի և սովորողների սեփական գործողությունների նկատմամբ կատարած ինքնասնդրադարձն է: Ե՛վ ուսուցիչը, և՛ սովորողը կարիք ունեն ինքնասնդրադարձ վերլուծության: Ուսուցիչը ստացված արդյունքները վերլուծելով՝ բացահայտում է իր գործողությունների ստացված և չստացված պահերը, դրանց հիման վրա պլանավորում հետագա գործողությունները, իսկ աշակերտը իր գործողությունները վերլուծելով՝ բարելավում է իր ուսումնառությունը: («ԿԶՆԱԿ» հիմնադրամի գնահատման մշակման եվ զարգացման բաժին):

«Չետադարձ կապ» հայ երգակարգը մանկավարժությունն է մտել անցյալ դարի 60-

ական թվականներին այն ժամանակ արագ զարգացող կիբեռնետիկայից՝ բարդ դինամիկ համակարգերի կառավարման գիտություններից, որոնք կարող են ընկալել, պահել և մշակել տեղեկատվությունը և օգտագործել այն վերահսկողության համար: Ամերիկացի կիբեռնետիկայի գիտնական Նորբերտ Վիները կարծում էր, որ հետադարձ կապի կազմակերպման շնորհիվ հնարավոր է դառնում գործունեությունն իրականացնել, դրսևորվում է փոխազդեցության ընտրողականություն, ինչը պայման է համակարգի կայունության համար և տանում է նրան պատվիրված վիճակի:

«Որտեղ էլ որ դիտարկենք վերահսկողության գործընթացները՝ կենդանի օրգանիզմում կամ նրանց համայնքում, մեքենաներում կամ հասարակության մեջ, ոչ մի տեղ դրանք չեն կարող իրականացվել առանց հետադարձ կապի»: Կիբեռնետիկայի կողմից ուսումնասիրված գործընթացներն ու համակարգերն ունեն մի շարք առանձնահատկություններ. բնորոշ է մարդու գործունեությանը և վարքին.

Մասնավորապես, ուսուցումը կարող է դիտվել որպես սովորողների անձի զարգացման կարգավորում՝ նրանց գործունեության և վարքագծի նպատակային կառավարման միջոցով: Այսպիսով, կիբեռնետիկայի հասկացություններն ու մեթոդները կարող են օգտագործվել մանկավարժական և հոգեբանական գործընթացների որոշակի ասպեկտների մոդելավորման և ուսումնասիրության համար: Կիբեռնետիկայի մեջ առանձնանում են հսկողության 2 տեսակ՝ ցիկլային և բաց: Ցիկլային հսկողության դեպքում կառավարման համակարգը տեղեկատվություն է ստանում գործընթացի ընթացքի մասին և կարող է ազդել դրա ընթացքի վրա, այսինքն՝ իրականացվում է հետադարձ կապ և ուղղում: Բաց հսկողության դեպքում հետադարձ կապ կամ ուղղում չկա: (M: Витта-Пресс, 2004.-88 с):

Ուսուցիչը մշակում է այն տեղեկատվությունը, որը ստացվում է ծրագրից, գիտական, ուսումնամեթոդական գրականություններից, ինչպես նաև սովորողի մտավոր գործունեության մակարդակի ու հնարավորությունների մասին տեղեկություններից և օգտվելով որոշակի

միջոցներից՝ ուսուցման մեթոդներից՝ այդ ուսումնական
տեղեկատվությունը փոխանցում է սովորողներին: Սովորողն

ընկալում և մշակում է ուսուցչից, դասագրքերից և այլ աղբյուրներից ստացած տեղեկատվությունը և ուսուցչի պահանջով, հակառակը, նորից ուսուցչին է վերադարձնում ստացած ուսումնական նյութի յուրացման մակարդակի և այդ միջոցով ձեռք բերած մտավոր գործունեության զարգացման մասին տեղեկություններ՝ հարցերի պատասխանների, վարժությունների և խնդիրների լուծման տեսքով: Այսպիսով՝ ուսուցման գործընթացում տեղի է ունենում տեղեկատվության փոխանցում երկու ուղղություններով՝ ուսուցչից աշակերտին՝ ուղիղ կապ և, հակառակը, աշակերտից ուսուցչին՝ հետադարձ կապ:

Հետադարձ կապն ուսուցման գործընթացի կարևորագույն բաղկացուցիչ մասն է:

Տարբերակում է արվում արտաքին (տեղեկատվությունը գնում է սովորողին) և ներքին (տեղեկատվությունը անցնում է սովորողին) հետադարձ կապի միջև: Ներքին հետադարձ կապն կարող է տրամադրվել ինչպես սովորողի (կամ այն փոխարինող տեխնիկական միջոցներով), այնպես էլ սովորողի կողմից (ինքնավերահսկողության տեսքով): Երբ աշակերտը անցնում է ձուլման փուլերը, ուսուցչի վերահսկողությունը փոխարինվում է ինքնատիրապետմամբ:

Գիտնականներ Ի.Ս.Ֆիշմանի, Գ.Բ.Գոլուբի, Մ.Ա. Պինսկ. Այսպիսով, Ի.Ս. Ֆիշմեն, Գ.Բ. Գոլուբն առաջարկում են գնահատման աշխատանքների կազմակերպումը սկսել պլանավորված արդյունքների սահմանմամբ և կրթական արդյունքների հասնելու գործընթացն ուղեկցել հետադարձ կապի գործիքներով: Մ.Ա. Պինսկայան իր աշխատություններում նկարագրում է ձևավորվող գնահատման տեխնիկան և գործիքները, մասնավորապես՝ գնահատման թերթիկները: Բնական գիտություններում և մաթեմատիկայում շատ առաջադրանքների կատարելու համար անհրաժեշտ է անցնել բավականին բարդ ընթացակարգեր, որոնք չեն ընդգրկվում միանվագ գնահատմամբ:

Այս դեպքում ավելի լավ է օգտագործել գնահատման թերթիկները, որոնք արձանագրում են ուսուցչի դիտարկումները, կամ աշակերտի պատասխանների լավ կառուցվածքային գրառումները, որոնք արձանագրում են կատարված գործողությունների բոլոր մանրամասները և դրանց արդյունքները:

Յետադարձ

կապի

միջոցներն

են.

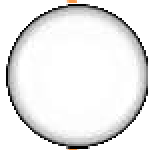
1. Բանավոր, երբ վերլուծությանները և շտկումները կատարվում են բանավոր քննարկման միջոցով
2. Գծապատկերներ, երբ ուսուցիչը հետադարձ կապը տալիս է գծապատկերների միջոցով
3. Տեսագրային և ձայնային հաղորդագրությանը, երբ որակյալ տեսագրությանը կամ ձայնագրությանը կարճ ու դիպուկ վերլուծության է տրվում
4. Գրավոր, երբ վերլուծությանը և ուղղումներն իրականացվում են գրավոր:

«Գրավոր հետադարձ կապը սովորողի՝ ուսուցչի գրավոր մեկնաբանությանների ապահովումն է»: Հեղինակները գրավոր հետադարձ կապը դիտարկում են որպես գործիք, որն օգտագործվում է սովորողների գրավոր աշխատանքը ստուգելիս՝ տնային, ինքնուրույն աշխատանք, թեստեր: Միևնույն ժամանակ, մետաառարկայական հմտությանների գնահատումն իրականացվում է թաքնված, ուսուցչի համար ոչ տեղեկատվական ձևով: Այս մոտեցմամբ սովորողի անհատական հետադիժ կառուցելը դժվար է, քանի որ արդյունքները ցրված են և չեն արձանագրվում: Մեզ անհրաժեշտ են հետադարձ կապի այնպիսի գործիքներ, որոնք թույլ կտան մեզ տեղեկատվություն ստանալ մետաառարկայական հմտությանների փուլ առ փուլ ձևավորման մասին: (Потемкина А. В., Скоробогатова Т. А.)

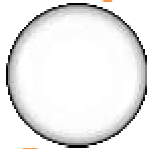
Հետադարձ կապի արդյունքում սովորողները ստանում են տեղեկատվություն իրենց ձեռքբերումների և ուսուցման բացթողումների մասին, ինչպես նաև առաջարկություններ՝ խնդիրների լուծման համար: Հետադարձ կապը կարելի է համարել հաջողված, եթե այն համապատասխանում է հետևյալ երեք կանոններին՝ ընկալում, ընդունում և հեռանկար:

Ապրանքադրամային և արհեստագործական արտադրանքների արտադրության հարկերի մասին

Ընդունում է բոլոր ոլորտները ստացած տեղեկատվությունը
ընդունում է նաև

Հանրապետության տարածքում գործառնական կապիտալի և արհեստագործական արտադրանքների արտադրության

Գ ո ծ ն ա կ ան հ ամ ա տ ե ք ս տ

Կրթութեան նախարարության գիտելիքների քանակը է, այլ լիակատար ըմբռնումն ու հմուտ կիրառումը այն ամենի,ինչ գիտես: Ադոլֆ Հիտլեր

Յետադարձ կապը ուսուցչին թույլ է տալիս պատկերացում կազմել աշակերտների գիտելիքների յուրացման և ամբողջականության մասին, իսկ աշակերտներին՝ գնահատել իրենց կարողությունները, տեսակավորել դրանք, փորձել գտնել և շտկել թերությունները, հանրագումարի բերել ձեռքբերումները, գնահատել համագործակցային աշխատանքի առավելությունները:

Յաջող հետադարձ կապի հատկանիշներն են՝ ժամանակ և համակարգում: Ուսուցիչը պետք է իմանա, թե դասարանը որքանով է յուրացրել դասը: Վերլուծելով ստացված արդյունքները թեմայի ուսումնառության ընթացքում՝ պետք է կարողանալ գնահատել սովորողների ներկայացվածությունը տվյալ հասկացության մասին: Յարցումները, ինքնուրույն աշխատանքը, թեստերը շատ ժամանակ են խլում և՛ ուսուցչից, և՛ աշակերտից: Միշտ է, որ դրանք թույլ են տալիս ճիշտ գնահատել աշակերտին, պատկերացում կազմել աշակերտի իրական գիտելիքի մասին: Այնուհանդերձ՝ ուսուցիչը պետք է իմանա, թե դասարանը որքանով է յուրացրել նոր նյութը:

Արդյունավետ հետադարձ կապը պետք է պատասխանի երեք հիմնական հարցի՝ տրված ուսուցչի և/կամ աշակերտի կողմից՝
ո՞ր եմ գնում (որո՞նք են նպատակները)
Ինչ պե՞ս եմ գնում (ինչ առաջընթաց կադեպի այդ նպատակը)
ո՞րն է հաջորդը (ի՞նչ գործողություններ պետք է նախաձեռնել ավելի մեծ առաջընթաց ունենալու համար):

Այս հարցերը համապատասխանում են նպատակներ, հետադարձ կապ և առաջընթաց հասկացություններին:

Արդյունավետ հետադարձ կապի սկզբունքները.

1. Ճիշտ, տեղին և ժամանակին, անհատական, երբ սովորողը հասկանում է, որ ուղղորդող և շտկող հարցերն ուղղված են հենց իրեն, այլ ոչ թե ամբողջ դասարանին:
2. Օբյեկտիվ և նրբանկատ, երբ հետադարձ կապի միջոցով պիտի մանրամասն նկարագրել սովորողների գործողությունները և բացառել հուզական գնահատականը նրակատարած քայլերին:

Հետադարձ կապի մեջ պիտի շեշտադրել սովորողի ձեռքբերումները: Յուրաքանչյուր կատարված սխալի համար տրամադրել կարճ տեղեկություն՝ համեմելով խաղային կամ այլ հետաքրքիր տարրերով: Չարգացնող տեղեկատվությունը, երբ խոսքը սկսվում է դրական արտահայտություններով, նշվում են աշխատանքի դրական կողմերը, սովորողը դառնում է ավելի բաց և ընդունող իրեն ուղղված հետադարձ կապին: Մոտիվացնող խոսքը մեջտեղում է և անդրադառնում է սովորողի կատարած այն քայլերին, որոնց շուրջ նա պիտի աշխատի և բարելավի: Վերջում խոսքն ավարտվում է մոտիվացնող մտքերով, որպեսզի սովորողն ունենա դրական տրամադրվածություն:

Արդյունավետ հետադարձ կապի հնարներ.

"Սենդվիչ"

"Չափանիշներ, սխալներ, արդյունք"

"Ձեռքբերում, ուսումնառություն, փոփոխություն"

Այս բոլոր հնարները կարելի է ոչ միայն կիրառել ուսուցիչ-սովորող կապում, այլ նաև կարելի է պարզեցնել և հարմարեցնել սովորող-սովորող համագործակցության համար: Նշենք այն անհերքելի միտքը, որ սովորում է նա, ով սովորեցնում է: Հետևաբար, արդյունավետ հետադարձ կապ անհրաժեշտ է ապահովել նաև սովորողների միջև: Շատ կարևոր է, որ սովորողն իրեն հարված և կարևորագույն զգա, հասկանա, որ իր Կրթությունը ձևական բնույթ չի կրում:

Յ Ե տազ ու տո Լ թ յ ան ը ն թ ա ց ք

Սովորեցնել ով ուրիշներին՝ սովորում ենք մենք ինքներս
Ս Ե ն Ե կ ա

Յ Ե տադարձ կապը հնարավորություն է տալ իս տարբեր կերպ մեկնաբանել գիտելիքների, իրադարձությունների, գործունեության բովանդակությունը, համեմատել այդ բովանդակությունը սեփական գիտելիքների, իրավիճակի, վարքի հետ: Ներկայումս գոյություն ունեն բազմաթիվ մեթոդներ, որոնք հնարավորություն են տալ իս ուսուցիչներին արդյունավետ կերպով ազդեցություն թողնել աշակերտների այս կամ այն ուսումնական որակների և հատկանիշների վրա: Ավանդական հետադարձ կապի մեթոդներն են՝ գրավոր հարցում, թեստավորում, անհատական հարցում, շղթայական հարցում, փոխադարձ հարցում: Ուսուցման ներկա փուլում հետադարձ կապը հնարավոր է օգտագործել էլեկտրոնային կրթական ռեսուրսների միջոցով (համակարգչային թեստեր, դասերի համար արեգենտացիաների և տեսանյութերի ստեղծում):

Դասը անցկացրել եմ 8-րդ դասարանում, որտեղ սովորում են քսան աշակերտ՝ 17տղա, 3աղջիկ: Ունեմ աշխատատեր, Լավ և թույլ աշակերտներ: Աշակերտներս շատ են սիրում կաննոները սովորել, փորձում են մեկը մյուսից Լավ ասել, շատ խնդիրներ են Լ ու ծ ու մ: Դասի թեման է քառանկյուններ (ընդհանրացում և կրկնություն)

Նպատակը.

ա) զարգացնել վերլուծել ու կարողությունը և համակարգել առկա գիտելիքները (տեղեկույթը),

բ) Ձևավորել հմտություններ պատկերների

մակերեսները գտնել ու համար, գ) Ձարգացնել խմբով

աշխատել ու կարողություն,

դ) վերլուծել քառանկյուններին վերաբերող

օրինաչափությունների ուսումնասիրումը,

ե) Ձարգացնել մակերեսների հաշվման վերաբերյալ

պատկերացումները և դրանք կիրառել ու հմտությունները:

Առաջին դասաժամին նպատակ էի առաջ քաշել արձանագրել

ա) ուսումնասիրվող դասարանում աշակերտների առկա մակարդակը՝ հենվելով նախորդ դասաժամերին հաղորդված նյութի վրա,

բ) հետաքրքրված ության աստիճանը դասի ժամանակ ներկայացվող նյութի նկատմամբ՝ կիրառելով դասագիրքը և համագործակցային ուսումնառության մեթոդը: Խմբերում աշակերտները լրացնում են համեմատական աղյուսակները

Աղյուսակ 2

Ուղղանկյուն – քառակուսի		
Ուղղանկյուն և Տարբերություն ները քառակուսուց	Ընդհանուր/ս ման/ հատկություն ներ	Քառակուսի Տարբերություն ները ուղղանկյուն ուց
Անկյունագծերը չեն կիսում անկյունները	Անկյունագծերը հավասար են	Անկյունագծերը կիսում են անկյունները
.....	.....	.....
.....	.....	.....

Աղյուսակ 3

Չուգահեռագիծ – ուղղանկյուն		
Ուղղանկ յուն և Տարբերություն ները գուգահեռագծ ից	Ընդհանուր/ս ման/ հատկություն ներ	Չուգահեռա գիծ Տարբերություն ները ուղղանկյուն ուց
Անկյունագծերը հավասար են	Անկյունագծերը հատվում են և հատման կետով կիսվում	Անկյունագծերը հավասար չեն
.....	.....	.....
.....	.....	.....

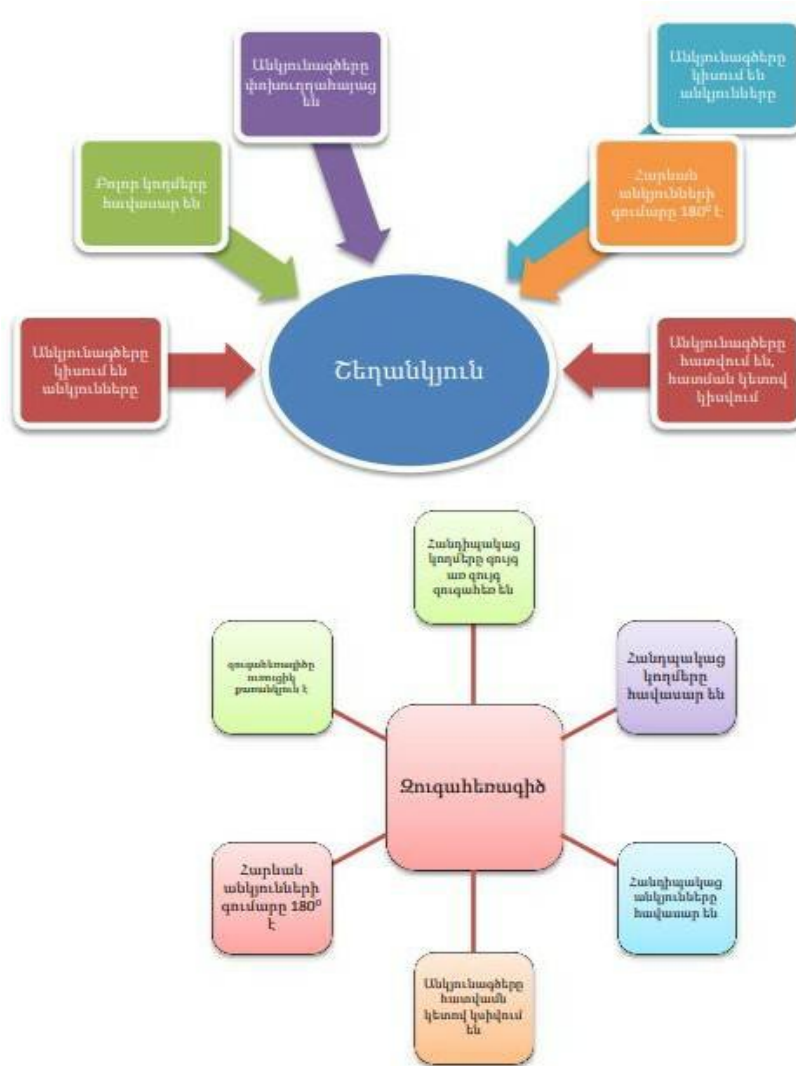
.....	.....	.....

Աղյուսակ 4

զուգահեռագիծ – շեղանկյուն		
Շեղանկյուն և Տարբերությունները զուգահեռագծից	Ընդհանուր/և ման/ հատկություններ	Չզուգահեռագիծ Տարբերությունները շեղանկյունուց
Անկյունագծերը փոխողղահայաց են	Անկյունագծերը հատվում են և հատման կետով կիսվում	Անկյունագծերը հավասար չեն
.....	.....	.....
Բոլոր կողմերը հավասար են		Չանդիպակաց կողմերը զույգ առ զույգ հավասար են
.....	.....	.....

Ձեռք բերված գիտելիքի հավաքագրում և մշակում (. . . . .)
 Խմբի յուրաքանչյուր աշակերտ թվարկում է տրված պատկերի
 (ուղղանկյուն, քառակուսի, զուգահեռագիծ, շեղանկյուն)
 հատկությունները և գրառում թղթի վրա: Յետո միասին
 համեմատում են արված գրառումները և կազմում են հետևյալ
 պատկերները.

Դասաժամը անցել է հիմնականում ըստ դասապլանի: Ոգևորությունը մեծ էր, դասարանի զգալի մասը ուշադիր և ակտիվ էր (հիմնականում ակտիվ էին այն աշակերտները, որոնց մոտ ստացվում է այս առարկայի արդյունավետ յուրացումը): Աշակերտներից չորսը չափազանց պասիվ էին և ուշադիր չէին ուսումնասիրվող թեմայի նկատմամբ, երեքը դժվարությամբ էին համագործակցում և արձագանքում էին միայն անիջակ անհարցից հետո: Առաջին դասի արդյունքները միջին մակարդակից բարձր էին: Մասնակից աշակերտները քննադատաբար էին մոտենում ներկայացնող աշակերտներին. անում էին դիտողություններ, եթե նկատում են անճշտություններ, հարցեր էին տալիս, վերլուծում էին պատասխանները:

Ամփոփում

Այսպիսով, հետադարձ կապը սովորողի կատարած քայլերի վերլուծությանն է, այլ ոչ ուղղումը և թույլ է տալիս նրան հասկանալ, շտկել իր կատարած բացթողումները: Որքան այն արդյունավետ է, որքան շեշտադրվում են սովորողների ձեռքբերումները և իրականացվում է աշխատանքի ճիշտ վերլուծություն, այնքան ավելի մեծ է հավանականությունը, որ սովորողները շարունակաբար կբարելավեն իրենց հմտությունները, կարողունակությունները և առաջադիմությունը: Ամեն աշակերտ չի, որ կարող է արդյունավետ վերջնարդյունքի հասնել մաթեմատիկայի ոլորտում: Սակայն, տեղին է հիշել, որ տարրական մաթեմատիկական գիտելիքները անհրաժեշտ են մարդուն նաև առօրյակյանքում, այսինքն՝ կարևոր է երեխայի մոտապահովել գոնե տարրական մաթեմատիկական գիտելիք: Իսկ դա, իմ կարծիքով, ապահովում է հետադարձ կապը և համագործակցական աշխատանքը:

Հետադարձ կապի ազդեցությունը սովորողների առաջադիմության վրա փորձնական նպատակով կիրառեցի 8-րդ դասարանում: Արդյունքները գոհացուցիչ էին: Ուղղորդող և շտկող հարցերը հնարավորություն տվեցին ինքնուրույն հասկանալ և շտկել կատարված բացթողումները կամ սխալները: Ծտկումները կատարվում էին մանրամասն վերլուծություններով և մեկնաբանություններով: Աշակերտները լրացնում էին միմյանց, օգնում գտնել ընկերոջ սխալները, ուղղել դրանք: Արդյունքում մեծացավ հետաքրքրությունը, և ներգրավվեցին նաև այն աշակերտները, որոնք ընդհանրապես չէին մասնակցում կամ անտարբեր էին դասի նկատմամբ: Հետադարձ կապի միջոցով մենք սովորողին հնարավորություն ենք տալիս ինքնահաստատվել, համարձակ արտահայտել սեփական կարծիքը, դիրքորոշումը, սովորել և սովորեցնել միաժամանակ, ձեռք բերել խմբային աշխատանքի

հմտություններ: Ավելին՝ աշակերտը ոչ թե անգիր է սովորում, այլ փորձում է իր դիրքորոշումն արտահայտել, տրամաբանել՝ «Ինձ թվում է, որ ...», «Ես կարծում եմ, որ ...», «Իմ կարծիքով...»: Սամիջոց է, որով ուսուցիչը որոշում է աշակերտի գիտելիքի մակարդակը, նրա համոզմունքների հստակությունը, մտածելու ճկունությունը, պարզում է ճանապարհը, որով սովորողը գնում է գիտելիքի ձեռք բերման համար, տալիս է

կոնկրետ առաջարկություններ: Այս մոտեցումը հնարավորություն է տալիս կառավարել սովորողի գիտելիքների, հմտությունների և կարողությունների ձևավորման գործընթացը: Յետադարձ կապի կազմակերպումը սովորողներին ցույց է տալիս նրանց որոշումների ճիշտ կամ սխալ լինելը: Վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ ներքին հետադարձ կապը ունի ուժեղ մոտիվացիոն և փոխներգործուն ազդեցություն:

Ամփոփելով հետազոտական աշխատանքս՝ եկա այն եզրակացության, որ արդի կրթական համակարգում շատ կարևոր է հետադարձ կապի ապահովումը:

Գրականություն

1. Երկրաչափություն - 8: Դասագիրք հանրակրթ. դպրոցի 8-րդ դաս. համար/Լ. Ս. Աթանասյան, Վ. Ֆ. Բուտուկով, Ս. Բ. Կարամցև և ուրիշներ, Եր «Ձանգակ» 2012թ.- 144 էջ
2. «ԿՁՆԱԿ» հիմնադրամի գնահատման մշակման եվ զարգացման բաժին, գրառումը հրատարակել է Աստղիկ Բալայան օգոստոսի 25, 2021
3. Մաթեմատիկայի դասավանդման մեթոդիկա: Դասագիրք մանկավարժական բուհերի մաթեմատիկայի ֆակուլտետների և ԵՊՀ մաթեմատիկայի և մեխանիկայի ֆակուլտետի ուսանողների համար/Է. Ի. Այվազյան: Եր., ԵՊՀ հրատ., 2016, 202 էջ:
4. Гин педагогической техники: Свобода выбора. Открытость. Деятельность. Обратная связь.- М: Вита-Пресс, 2004.-88 с.
5. Статья победителя международного конкурса «Практики внутриклассного оценивания – 2019» (<http://www.edutech.fund/>). Потемкина А.В., Скоробогатова Т.А., Учитель математики МБОУ «СОШ № 13» городского округа Вичуга
6. Կրթական հետազոտությունների դիտարկում
Մարտ 2007 հուն.77 N0.1, էջ 81- 112
Յետադարձ կապի ուժը
Ջոն Յեթի և Յելեն Թիմերի, Օկլեյնի համալսարան

Հավելված 1

Դասի պլան

Յեղի նակ ու սուցիչ՝ Սիրարփի Տոնոյ ան

Առարկա	Երկրաչափություն
Դասարան և կիսամյակ	8-րդ դասարան
Թեմայի գլուխ և թեմա	Քառանկյուններ (ընդհանուր ամփոփման դաս)
Օգտագործվող նյութեր՝	<ol style="list-style-type: none"> 1. Երկրաչափություն - 8: Դասագիրք հանրակրթ. դպրոցի 8-րդ դաս. համար / Լ. Ս. Աթանասյան, Վ. Ֆ. Բուտուզով, Ս. Բ. Կադոմցև և ուրիշներ, Եր «Չանգակ» 2012թ.- 144 էջ 2. Քանոն, գույնավոր գրիչներ, A4 ֆորմատի թղթեր 3. Տուցադրական նյութ՝ սխեմաներ, պատառ, նայլ նյութեր
Ամբողջական պատերև դասի նպատակ	<ul style="list-style-type: none"> • վերհիշել ինչ է քառանկյունը, քառանկյան տեսակները, սահմանումները • զարգացնել վերլուծելու կարողությունը և համակարգել առկա գիտելիքները, • ձևավորել հմտություններ պատերևների մակերեսները գտնելու համար, • զարգացնել խմբով աշխատելու կարողությունը, • վերլուծել քառանկյուններին վերաբերող օրինաչափությունների ուսումնասիրումը, • զարգացնել մակերեսների հաշվման վերաբերյալ պատերացումները և դրանք կիրառելու հմտությունները: • ձևավորել լեզվական գրագիտության կարողությունները <p>Երկրաչափության լեզվով արտահայտվելիս:</p>

<p>Վերջնարդյունքները</p>	<p>Աշակերտը կկարողանա.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Նկարագրել քառանկյունները (ուղղանկյուն, քառակուսի, շեղանկյուն, գուգահեռագիծ), տալ սահմանումները • Թվարկել տվյալ քառանկյունների հատկությունները • Վերլուծել և համեմատել տվյալ քառանկյունների հատկությունները • Լուծել գործնական խնդիրներ՝ օգտվելով մակերեսների հաշվման բանաձևերից • Գործածի երկրաչափական էություն սեփական միտքն արտահայտելիս, եզրակացություններ անելիս
<p>Դասի ընթացք / ընտրված մեթոդ/ներ</p>	<p>Դասարանը բաժանել 4-հոգանոց համասեռ խմբերի: Խմբերին տալ համեմատական աղյուսակները: Մասնակիցները լրացնում են մեկ հատկություն, փոխանցում են աղյուսակները շրջանով, ապա նորից գրում են մեկ այլ հատկություն, մինչև աղյուսակները լրացնելը: Անհրաժեշտության դեպքում օգտվում են ուսուցչի օժանդակ քարտերից: Այնուհետև խմբի յուրաքանչյուր աշակերտ թվարկում է տրված պատկերի (Ուղղանկյուն, քառակուսի, գուգահեռագիծ, շեղանկյուն) հատկությունները և գրառում թղթի վրա: Հետո միասին քննարկում, վերլուծում և համեմատում են արված գրառումները և լրացնում արդեն իսկ բաժանված սխեմա – պատկերները: Հաջորդ քայլին յուրաքանչյուր խմբին տրվում է գործնական աշխատանք՝ սկզբում տարբեր, ապա լրացուցիչ՝ նույնը:</p>
<p>Ընտրված մեթոդներ</p>	<p>Համագործակցային ուսուցում շրջան մեթոդ</p>
<p>Անդրադարձ (ՀԿ)</p>	<p>Այս օրվա դասի ո՞ր մասը հասկացար: Ո՞ր հարցի պատասխանը կհարցնես ընկերներիդ կամ կփնտրես դասագրքում: Ի՞նչ նոր բան սովորեցիս քայս օր: Ուսումնասիրված քառանկյուններից ո՞րն է ձեզ դուր գալիս և ինչ ու՞: Արդյո՞ք կարևոր է իմանալ քառանկյունների հատկությունը: Ինչ՞ ու: Նմանությունները և տարբերությունները գրելը</p>

	<p>հեշտեր, թե՞ դժվար: Ինչ ու՞ :</p>
<p>Տերմիններ</p>	<p>Չու գահեռագիծ, ուղղանկյուն, քառակուսի, շեղանկյուն:</p>

